

การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรโครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ปี 2557-2558

บุญพา ชูจอม¹

บทคัดย่อ

โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2557-2558 กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยี ดำเนินการในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาทวี และอำเภอสะบ้าย้อย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกร เข้าใจ-เข้าถึง องค์ความรู้ในการนำไปปรับใช้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืช และเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของภาครัฐได้ เข้าใจ-เข้าถึง ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ในการผลิตพืชให้ได้คุณภาพและเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น วิธีการดำเนินงาน โดยฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีการบรรยาย อภิปราย สาธิต และฝึกปฏิบัติ

การดำเนินงานในปี 2557 เกษตรกรเป้าหมาย 1,375 ราย เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านยางพารา 609 ราย การพัฒนาศักยภาพการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ 200 ราย การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมัน 300 ราย เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบเกษตรผสมผสาน 103 ราย การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชท้องถิ่นและพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ 191 ราย รวมทั้งทั้งหมด จำนวน 1,403 รายซึ่งมากกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ คิดเป็น 102.04 เปอร์เซ็นต์ ได้ใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ก่อนและหลังการอบรม และจากการประเมิน พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในด้านการผลิตยางพารา การผลิตยางก้อนถ้วยและยางเครพคุณภาพดี การป้องกันกำจัดศัตรูไม้ผลที่สำคัญทางเศรษฐกิจ การจัดการสวนปาล์มน้ำมันเพื่อเพิ่มคุณภาพและลดต้นทุนการผลิต การปลูกพืชตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และการผลิตผักเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น จากจำนวนผู้อบรมที่ได้คะแนนก่อนฝึกอบรม 56.46 คะแนน และได้คะแนนหลังการฝึกอบรม 94.53 คะแนน ซึ่งเกษตรกรได้คะแนนเพิ่มขึ้นหลังจากฝึกอบรม 67.81 คะแนน โดยคิดเฉพาะเกษตรกรที่ได้คะแนนเพิ่มขึ้น และคะแนนหลังฝึกอบรมต้องเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 70 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป จำนวน 1,366 ราย คิดเป็น 97.36 เปอร์เซ็นต์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด ส่วนการดำเนินงานในปี 2558 เกษตรกรเป้าหมาย 900 รายเกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ 226 ราย การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมัน 325 ราย การผลิตเห็ดเสริมรายได้ 370 ราย และการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบเกษตรผสมผสาน 106 ราย รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,027 ราย และจากการประเมิน พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเปลือกมังคุด การจัดการปุ๋ยปาล์มน้ำมันและการดูแลรักษา การเพาะเห็ดสกุลนางรม และการทำการเกษตรผสมผสานให้มีรายได้ต่อเนื่องเพิ่มขึ้น จากจำนวนผู้อบรมที่ได้คะแนนก่อนฝึกอบรม 52.14 คะแนน และได้คะแนนหลังการฝึกอบรม 94.58 คะแนน ซึ่งเกษตรกรได้คะแนนเพิ่มขึ้นหลังจากฝึกอบรม 81.40 คะแนน โดยคิดเฉพาะเกษตรกรที่ได้คะแนนเพิ่มขึ้น และคะแนนหลังฝึกอบรมต้องเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 70 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป จำนวน 1,002 ราย คิดเป็น 97.57 เปอร์เซ็นต์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด

---

¹ กลุ่มวิชาการ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 จังหวัดสงขลา กรมวิชาการเกษตร

โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปี 2557-2558

หลักการและเหตุผล

พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา มีปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาภัยธรรมชาติ เนื่องจากได้รับลมมรสุมตลอดปี มีฝนตกชุก ทำให้พื้นที่ราบลุ่มเกิดปัญหาน้ำท่วม ในฤดูฝน และในพื้นที่ลาดชันมีปัญหาการชะล้างของหน้าดินค่อนข้างสูง นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องดิน คือ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ดินพรุ และดินเปรี้ยว ซึ่งพื้นที่เหล่านี้เมื่อพัฒนาเป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ ต้องมีการลงทุนการจัดการดินและพื้นที่ค่อนข้างสูง และปัญหาการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมในการผลิตพืช การผลิตยางพาราซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักในพื้นที่ได้ผลผลิตค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเกษตรกรขาดการดูแลรักษาที่เหมาะสม ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นโดยเฉพาะปุ๋ยเคมี เกษตรกรจึงไม่มีการใส่ปุ๋ยหรือมีการใส่บ้างแต่น้อยมาก ด้านการผลิตไม้ผล พืชไร่ และพืชท้องถิ่น เกษตรกรประสบปัญหาขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี การดูแลรักษาที่ถูกต้อง โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาความยากจนของเกษตรกร และเพื่อสร้างความยั่งยืนในกระบวนการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรกรรม การพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ โดยดำเนินงานโครงการตามรอยเบื้องพระยุคลบาทด้วยหลักการทรงงาน เรื่อง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน โดยดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมายโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับจังหวัด อำเภอ และตำบลเป้าหมาย ที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) จำนวน 279 ตำบล 37 อำเภอ 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดยะลา จำนวน 8 อำเภอ 55 ตำบล จังหวัดปัตตานี จำนวน 12 อำเภอ 113 ตำบล จังหวัดนราธิวาส จำนวน 13 อำเภอ 72 ตำบล จังหวัดสงขลา จำนวน 4 อำเภอ 39 ตำบล โดยอาศัยการบูรณาการของหน่วยงานเครือข่ายของสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ภายใต้การจัดสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เหมาะสม โดยการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ทำความเข้าใจชุมชน ภูมิสังคม สภาพเศรษฐกิจ และสรุปประเด็นปัญหาในการผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาคาดการเกษตรในพื้นที่ให้เหมาะสม เกษตรกรได้เข้าใจถึงเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร เข้าถึงการบริการของภาครัฐ สามารถเลือกใช้เทคโนโลยี จนกระทั่งสามารถพัฒนาตนเองและชุมชนได้

ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมก็เป็นปัญหาที่สำคัญในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา (อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย) โดยเฉพาะปัญหารายได้ของเกษตรกรภาคการเกษตรที่ค่อนข้างต่ำ ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทำให้เกษตรกรละทิ้งพื้นที่ไปทำอาชีพอื่น หรือแบ่งเวลาไปทำอาชีพเสริม ทำการเกษตรได้ไม่เต็มที่ ปัญหาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความไม่สงบ และความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็เป็นสาเหตุให้การพัฒนาในทุกๆ ด้านไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ดังนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้มอบหมายให้ กลุ่มวิชาการ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 กรมวิชาการเกษตร ดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางเลือกในการผลิตพืชที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มรายได้ เพิ่มความมั่นคง ยั่งยืน และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่เกษตรกรในเขตพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา การดำเนินงานโครงการนั้น เป็นการดำเนินงานตามรอยเบื้อง

พระยุคลบาทด้วยหลักการทรงงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อจะนำไปสู่การดำรงชีพที่มีความสุขตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยการบูรณาการของหน่วยงานของสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ภายใต้การจัดสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เหมาะสม เอื้ออำนวยต่อการกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาการเกษตร ที่จะก่อให้เกิดสันติสุขในพื้นที่ต่อไป กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งโครงการฯ มีกิจกรรมทั้งหมด 4 กิจกรรม คือ 1) การถ่ายทอดเทคโนโลยี 2) การศึกษาดูงานของเกษตรกร 3) แปลงต้นแบบการผลิตพืช 4) แปลงทดสอบการผลิตพืช

วัตถุประสงค์

1. เพื่อลดปัญหาความยากจนของเกษตรกร โดยอาศัยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรกรรม
2. เพื่อสร้างความยั่งยืนในกระบวนการพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรรม โดยพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่
3. เพื่อขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาภาคเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตรวจเอกสาร

หลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นบันได 3 ขั้นสู่ความสำเร็จ

- **การเข้าใจ** คือ การสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทุกมิติของชุมชน ค้นหารากของปัญหา และรวบรวมองค์ความรู้ของโครงการพระราชดำริทั่วประเทศ
  - **การเข้าถึง** เป็นเรื่องการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม โดยมุ่งสื่อสารสร้างความเข้าใจและความมั่นใจกับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ ปัญหาและความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ พัฒนามากที่สุด
  - **การพัฒนา** เป็นเรื่องของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน สร้างทีมพี่เลี้ยง การออกแบบหลักสูตรและเมนูการพัฒนา การศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติของชุมชน รวมทั้งการให้ทีมพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในชุมชน และติดตามสนับสนุนประเมินผล
- บันไดทั้ง 3 ขั้นนี้ มุ่งไปสู่การพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของและนำไปสู่ความยั่งยืนในที่สุด

เทคนิคและขั้นตอนการฝึกอบรมเกษตรกร

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการในอันที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอันจะเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมจึงหมายถึง การกำหนดว่าจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติ ในเรื่องอะไรบ้างโดยเทคนิคและวิธีการอย่างไร และจะต้องใช้เวลาอย่างน้อยเพียงใด จึงจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม หมายถึง "สิ่งที่กำหนดว่าในโครงการฝึกอบรมนั้นจะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นไปในลักษณะใดและระดับใดจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาคือเป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมได้"

หลักความจำเป็นในการฝึกอบรมเพิ่มเติม เป็นการพิจารณาว่าภารกิจใดบ้างที่เมื่อได้ทำการฝึกอบรมไปแล้วก็ยังมีมีความจำเป็นจะต้องจัดฝึกอบรมเพิ่มเติมให้อีก จึงจะทำให้กลุ่มบุคลากรเป้าหมายสามารถปฏิบัติงานตามภารกิจหรือหน้าที่นั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะโดยปกติภารกิจใดที่ได้จัดการฝึกอบรมไปแล้ว และผู้ผ่านการฝึกอบรมสามารถกลับไปปฏิบัติงานได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องฝึกอบรมในเรื่องนั้นๆ อีกย่อมมีคุณค่ากว่าการฝึกอบรมในภารกิจที่จะต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมอีก เพราะจะทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรเพิ่มขึ้น

ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคนิคการฝึกอบรม

1. ผู้รับผิดชอบจัดการฝึกอบรมพึงระลึกไว้เสมอว่า เทคนิคการฝึกอบรมเป็นเพียงเครื่องมือที่จะทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะและทักษะเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่อบรมเท่านั้น
2. เทคนิคการฝึกอบรมเกือบทุกเทคนิคมีข้อดีหรือจุดเด่นอยู่ในตัวของมันเอง หากผู้ดำเนินการฝึกอบรมหรือวิทยากรสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวิชาและกลุ่มผู้เข้าอบรมย่อมจะเกิดประโยชน์ทั้งสิ้น หากมีปัญหาหรือข้อขัดข้องเกิดขึ้นในการใช้เทคนิคใด อาจเกิดจากการใช้เทคนิคไม่เป็นหรือเลือกใช้เทคนิคไม่เหมาะสมไม่ใช่เพราะเทคนิคไม่ดี
3. ในการฝึกอบรมแต่ละโครงการหรือแต่ละวิชานั้น วิทยากรอาจเลือกใช้เทคนิคฝึกอบรมหลาย ๆ เทคนิคประกอบกันไม่ว่าจะเป็นแบบวิทยากรหรือกลุ่มผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลางก็ตาม หากคิดว่าจะทำให้การเรียนรู้ดีขึ้น

หลักการเลือกใช้เทคนิคในการฝึกอบรม

1. ถ้าผู้เข้าอบรมมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่อบรมมาบ้างแล้ว ควรจะใช้เทคนิคแบบกลุ่ม ผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลาง แต่ถ้าหากผู้เข้าอบรมยังไม่มีความรู้หรือประสบการณ์ในเรื่องที่อบรมมาก่อนเลยควรจะใช้เทคนิคแบบวิทยากรเป็นจุดศูนย์กลาง
2. วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาต้องการให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ควรจะใช้เทคนิคฝึกอบรมแบบวิทยากรเป็นศูนย์กลาง แต่หากวัตถุประสงค์ต้องการให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความสามารถหรือทักษะควรจะใช้เทคนิคฝึกอบรมแบบกลุ่มผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้เพราะเทคนิคฝึกอบรมแบบยึดกลุ่ม ผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลางจะเอื้ออำนวยให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง ผลงานวิจัยชี้ชัดว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมักเกิดจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ของตนเองมากกว่าเพียงคำบอกเล่าเท่านั้น การสร้างทักษะก็เช่นเดียวกัน จะเกิดขึ้นได้จากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ไม่ใช่เพียงจากการฟังหรือมองเห็นแต่เพียงอย่างเดียว
3. หากระยะเวลาในการฝึกอบรมมีน้อย ควรจะใช้เทคนิคฝึกอบรมแบบมีวิทยากรเป็นศูนย์กลาง หากมีระยะเวลาควรจะใช้เทคนิคแบบกลุ่มเป็นศูนย์กลาง
4. หากสถานที่ในการฝึกอบรมมีจำกัด งบประมาณจะจัดให้เป็นอย่างอื่นได้ นอกจากแบบห้องเรียน ควรใช้เทคนิคฝึกอบรมแบบวิทยากรเป็นศูนย์กลาง แต่ถ้าหากสามารถจัดแบ่งเป็นกลุ่มได้หรือจัดให้ทุกคนมองเห็นหน้ากันได้ ย่อมจะเป็นการสะดวกที่จะใช้เทคนิคฝึกอบรมแบบกลุ่มเป็นศูนย์กลาง

เมื่อพิจารณาจากหลักในการเลือกเทคนิคการฝึกอบรมดังระบุข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าแท้ที่จริงแล้วนั้น ปัจจัยหรือองค์ประกอบในการเลือกใช้เทคนิคฝึกอบรม 5 ประการด้วยกันคือ

1) วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา ว่าต้องการจะให้เกิดการเรียนรู้ด้านใดเป็นหลัก ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถหรือทัศนคติ

2) เนื้อหาวิชา ว่ามีแนวการอบรมอะไรบ้าง เกี่ยวข้องกับประเด็นใดบ้าง และแต่ละประเด็นจะเหมาะสมกับเทคนิคฝึกอบรมใด

3) วิทยากรผู้ดำเนินการฝึกอบรม ว่ามีความถนัดในการใช้เทคนิคฝึกอบรมใด

4) ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ว่ามีความรู้พื้นฐานอะไร มีคุณสมบัติอย่างไร

5) ความพร้อมด้านทรัพยากร ได้แก่

- ระยะเวลา ต้องคำนึงถึงทั้งระยะเวลาฝึกอบรม และระยะเวลาในการจัดเตรียม

- วัสดุอุปกรณ์ ซึ่งจะใช้ในเทคนิคฝึกอบรมแต่ละเทคนิค

- ค่าใช้จ่าย ทั้งค่าใช้จ่ายในการเตรียมการและค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นขณะที่ใช้เทคนิคการฝึกอบรมนั้น ๆ

- ความพร้อมของสถานที่ โสตทัศนอุปกรณ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก

ในการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ตลอดจนให้คำแนะนำช่วยเหลือเกษตรกรในเรื่องต่างๆ จำเป็นจะต้องมีการเขียนแผนและโครงการส่งเสริมฯ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในกระบวนการส่งเสริมฯ เพราะการวางแผนโครงการนั้นช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรู้ว่าทำอะไรให้สำเร็จ จะมีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เป็นจำนวนเท่าใด ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำอะไรบ้าง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนโครงการ เพื่อจะได้มีการจัดทำโครงการที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรให้มากที่สุด กระบวนการในการวางแผนโครงการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การเขียนแผนปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ และการประเมินผลเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและผลสำเร็จของโครงการตามที่ได้วางแผนไว้

แนวทางในการจัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตร

แนวทางในการส่งเสริมการเกษตรแก่เกษตรกรผู้ใหญ่ ควรพิจารณาให้ตรงกับลักษณะดังต่อไปนี้

1) โครงการส่งเสริมการเกษตรควรยึดถือแนวทางของการวิจัยทางการเกษตรเป็นบรรทัดฐาน

คุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งของการส่งเสริมการเกษตร คือการมีข้อมูลของงานวิจัยทางด้านการเกษตรซึ่งเป็นความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ จะช่วยให้การจัดทำโครงการส่งเสริมเป็นไปด้วยดี และอยู่บนพื้นฐานของการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์แก่เกษตรกร งานวิจัยอาจจะเป็นการวิจัยขั้นพื้นฐานหรืองานวิจัยขั้นสูงก็ตาม จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการผลิตของเกษตรกร ทำให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกรต่อไป ดังนั้นนักส่งเสริมการเกษตรจึงควรตระหนักถึงข้อมูล จากผลงานวิจัยที่สามารถนำไปเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกรเป็นอย่างดี

2) โครงการส่งเสริมการเกษตรควรยึดความต้องการและความสนใจของเกษตรกรเป็นสำคัญ

ในการจัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตร ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและความสนใจของเกษตรกร ถ้าโครงการนั้นตรงกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรแล้ว จะสร้างความสนใจแก่เกษตรกรเป็นอย่างดี จำนวนเกษตรกรที่มาร่วมโครงการก็จะมีเป็นจำนวนมากจะเห็นได้

ว่าโครงการส่งเสริมที่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จมีจำนวนเกษตรกรให้ความสนใญน้อย ก็เพราะไม่ได้จัดทำขึ้นตามความสนใญและความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง

3) โครงการส่งเสริมการเกษตรกรรมมุ่งส่งเสริมการเกษตรในประเด็นที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร

เนื่องจากโครงการส่งเสริมการเกษตรมุ่งที่จะอำนวยความสะดวกประโยชน์ให้แก่เกษตรกร ดังนั้น สิ่งที่จะถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรควรเป็นสิ่งที่มีความค่าสูงสุดสำหรับเกษตรกร เพราะเกษตรกรต้องการใช้เวลาที่ต้องเข้ามาร่วมกิจกรรมของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ โครงการส่งเสริมที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและเกษตรกรสามารถวัดได้โดย การตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่ มีความสำคัญต่อภาวะเศรษฐกิจของเกษตรกร ตรงกับความต้องการของชุมชน

4) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการวางแผนโครงการ

โครงการส่งเสริมการเกษตรใด ๆ จะมีประสิทธิภาพ เมื่อเกษตรกรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เพราะเกษตรกรย่อมบ่งบอกได้ว่า อะไรที่เขาต้องการเรียนรู้ การเข้าร่วมในการวางแผนโครงการยังช่วยกระตุ้นความสนใญของเกษตรกรให้มากยิ่งขึ้น เพราะเขาคิดว่าเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ จำนวนผู้ที่จะมาเข้าร่วมโครงการก็จะมีมากขึ้น

5) วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรส่งเสริมการเกษตรเป็นสิ่งที่ต้องยึดถือเป็นแนวทาง

องค์กรที่รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร จะมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน ดังนั้นการจัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตร ต้องไม่ออกนอกแนวทางดังกล่าว ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ จัดทำโครงการสอนเกษตรกรหรือผู้ใหญ่ที่สนใญในวิชาการเกษตร แนวทางในการจัดทำโครงการต้องยึดแนวทางในการพัฒนาอาชีพการเกษตร การให้ความรู้ด้านวิชาการเกษตร การช่วยเหลือปัจจัยการผลิตและบริการพื้นฐานต่าง ๆ แก่เกษตรกร

6) จัดโครงการภายใต้ขอบเขตของทรัพยากรที่มีอยู่

ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอาจจะอยู่ในรูปของวัตถุหรือบุคคลก็ได้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ ควรจัดโครงการโดยพิจารณาถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นเบื้องต้น ไม่ควรใช้ทรัพยากรที่หายากหรือเฉพาะเจาะจงมากเกินไป เช่นบุคคลที่จะมาให้ความรู้ทางวิชาการก็ควรเลือกสรรบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ดีพอสมควร อาจเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือแม้แต่เกษตรกรผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในท้องถิ่นนำมาเป็นวิทยากร นอกจากนี้การใช้เงินหรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ควรมีการพิจารณาใช้อย่างประหยัดเหมาะสมกับงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องทำวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นควรพิจารณานำมาใช้เป็นอันดับแรกผลลัพธ์ของโครงการควรมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อเกษตรกร

โครงการให้ความรู้แก่เกษตรกรทุกโครงการ ต้องให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างเต็มที่ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร ในการให้การศึกษาแก่เกษตรกร วัตถุประสงค์ที่สำคัญก็คือ ต้องการให้เกษตรกรเกิดการยอมรับในเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการ ที่มีคุณค่าต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร ผู้ดำเนินการฝึกอบรมยังจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถในการสื่อสาร ทั้งด้านการเขียนและการพูดในที่ชุมชน ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ดีเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับกลุ่มผู้เข้าอบรม และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย ศักนคติของผู้รับผิดชอบงานฝึกอบรม ยังเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลกระทบต่อการทำงานฝึกอบรมอีกด้วย กล่าวคือ ผู้รับผิดชอบงานฝึกอบรมเองจะต้องเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของการฝึกอบรมต่อการ

พัฒนาบุคลากรมีความเห็นสอดคล้องกับหลักการและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม รวมทั้งควรจะต้องมีความเชื่อว่าการฝึกอบรมนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาบุคลากร

โดยสรุปการจัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตร

เป็นกระบวนการของการทำงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรวมถึงการวางแผนโครงการ การเตรียมแผนปฏิบัติงานส่งเสริมแนะนำเกษตรกร การนำแผนหรือโครงการไปปฏิบัติ และการติดตามควบคุม ประเมินผล ตลอดจนการรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ นอกจากนี้การจัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตร ยังเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความพยายามอดทนและเอาจริงเอาจัง ทั้งนี้ เพราะเป็นส่วนสำคัญของงานที่ให้บริการช่วยเหลือแก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาหลักและความต้องการเร่งด่วนที่แท้จริงของตนเองได้ อีกทั้งโครงการส่งเสริมการเกษตรยังมีลักษณะที่เน้นการให้ความรู้ให้การศึกษาแก่เกษตรกรโดยตรง ผู้รับการส่งเสริมตามโครงการ คือเกษตรกรผู้ที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงการประกอบอาชีพการเกษตรของตนเอง ปรับปรุงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว ดังนั้นการจัดทำโครงการส่งเสริมฯ จึงเป็นกระบวนการที่ให้การศึกษาร่วมปฏิบัติงานระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและผู้รับการส่งเสริมฯ คือเกษตรกรอย่างใกล้ชิดและอย่างเป็นระบบ โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

ลักษณะสำคัญของการวางแผนโครงการส่งเสริมการเกษตร

โครงการส่งเสริมการเกษตร เป็นเครื่องมือสำคัญในการนำการเปลี่ยนแปลง ไปสู่เกษตรกรแต่ละคน กลุ่มเกษตรกร และชุมชนเกษตรกร ซึ่งในการวางแผนโครงการนั้นมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ จุดมุ่งหมาย เครื่องมือหรือกิจกรรม และบุคลากร บุคลากรนั้นว่ามีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นผู้เลือกและกำหนดวิธีการหรือกลยุทธ์และเครื่องมือต่าง ๆ ในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยมีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ดังนั้นการวางแผนโครงการฯ จึงเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านเทคนิควิชาการและการศึกษาข้อมูลอย่างมีระบบตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการของบุคคลเป้าหมาย และนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องและตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของบุคคลเป้าหมายในการวางแผนโครงการมีลักษณะที่สมบูรณ์อยู่ในตัวของมันเอง กล่าวคือผู้วางแผนโครงการจะพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้การวางแผนโครงการยังเป็นเครื่องมือเพื่อการจัดสรรทรัพยากรหรือระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสมบูรณ์ที่สุด

โดยสรุปแล้วการวางแผนโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) การวางแผนโครงการขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นจริงในขณะนั้น

ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ ที่ดิน ประชากร ครอบครัว ชุมชน องค์กรและสถาบันในชนบท ตลอดจนหน่วยงานที่ทำงานพัฒนาในพื้นที่ ที่เคยทำมาก่อนหน้านั้น จำเป็นต้องเก็บรวบรวมมาเพื่อ การวิเคราะห์สถานการณ์ในขณะนั้น แหล่งของข้อมูลอาจจะได้มาจาก หน่วยงานของรัฐบาล เกษตรกร กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทำได้ โดย การสำรวจ การศึกษาแนวโน้มทางเศรษฐกิจสังคม หรือการตรวจและวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่มี อยู่ ข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาควรจัดทำเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์และนำเสนอ ในรูปแบบที่จะนำไปใช้ ประโยชน์ได้ง่าย

2) การเลือกโครงการต้องเป็นโครงการที่เป็นความต้องการของเกษตรกร

ปัญหาในพื้นที่ต่าง ๆ มีมากมายหลากหลายปัญหา แต่ไม่สามารถที่จะเข้าไปดำเนินการ แก้ปัญหาเหล่านั้นได้ทั้งหมดในเวลาเดียวกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเลือกเอาปัญหาที่มีความสำคัญและ จำเป็น ที่ได้มาจากการวิเคราะห์สถานการณ์ โดยยึดความคิดเห็นของเกษตรกรเป็นหลัก โครงการ ต่าง ๆ จึงเป็นโครงการที่จะแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของชุมชนเกษตรกรอย่างแท้จริง

3) วัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานตามโครงการต้องสร้างความพอใจให้กับเกษตรกร

การกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานในโครงการ ต้องอยู่ในขอบเขตที่ทำให้ เกษตรกรในชุมชน ได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานตามโครงการจริง วัตถุประสงค์และวิธีการ ดำเนินงานไม่จำเป็นต้องสลับซับซ้อน ใช้วิธีการแบบง่าย ๆ ก็จะเป็นที่สนใจของเกษตรกรและเกิดการ ยอมรับไปปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ทำให้โครงการที่เราแนะนำเสนอนั้นประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น

4) โครงการที่ดีต้องมีความชัดเจนแน่นอนแต่สามารถยืดหยุ่นได้บ้าง

การวางแผนโครงการเป็นการมองไปข้างหน้า มีความชัดเจน ต่อเนื่องและถาวร แต่ใน ระหว่างที่นำโครงการไปปฏิบัติ อาจมีกิจกรรมบางอย่างที่ต้องการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และความต้องการของเกษตรกรที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ดังนั้นจึงควรจะมีการยืดหยุ่นได้บ้างในบาง กิจกรรม แต่ต้องไม่กระทบต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของโครงการ การยืดหยุ่นหมายถึงการ ปรับเปลี่ยนหรือขยายกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เพราะในบางครั้งมี ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจจะเลือกแนวปฏิบัติใหม่ได้ เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จ

5) การวางแผนโครงการควรมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุล

ความต้องการหรือปัญหาของเกษตรกรส่วนใหญ่ ที่ถูกบรรจุไว้ในโครงการส่งเสริม การเกษตร ควรครอบคลุมกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่อย่างทั่วถึง ปัญหาหลักของชุมชนซึ่งมี ผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่จะต้องได้รับการพิจารณาแก้ไขก่อน ประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหา ขึ้นอยู่กับการกระจายผลที่ได้รับไปสู่เกษตรกรอย่างทั่วถึง

6) การวางแผนโครงการต้องมีการกำหนดแผนปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

แผนปฏิบัติงาน คือการกำหนดการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ซึ่งจะต้องมีการกำหนด กิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องทำให้ชัดเจน ดังนี้คือ

- ประชากรเป้าหมาย
- วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ของโครงการ
- เวลา สถานที่ที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

- วิธีการส่งเสริมหรือวิธีการสอน
- หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ผู้นำท้องถิ่นและอาสาสมัครที่มาร่วมโครงการ
- การประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ
- การติดตามและประเมินผลโครงการ

7) การวางแผนโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมของโครงการส่งเสริมการเกษตรนั้น มีการสอนและการฝึกอบรมเกษตรกรอยู่ด้วย ผู้ที่ทำหน้าที่วางแผนโครงการ ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนโครงการตั้งแต่ต้น คือ ตั้งแต่การหาข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดวิธีการแก้ปัญหาบนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งจะต้องมีการเรียนรู้เกี่ยวกับ การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหานั้น ๆ ได้ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนโครงการใด ๆ ควรจะได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนโครงการตั้งแต่ต้นอย่างต่อเนื่อง

8) การวางแผนโครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวข้องกับโอกาส ในการให้ความรู้แก่เกษตรกร

การให้ความรู้แก่เกษตรกรโดยการจัดทำเป็นโครงการ ต้องมีการกำหนดวิธีการสอนหลักสูตร ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ซึ่งต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด

9) การวางแผนโครงการเกี่ยวข้องกับการประสานงาน

การดำเนินงานในโครงการใด ๆ นั้น ไม่สามารถทำให้บังเกิดผลได้โดยบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งเพียงหน่วยเดียวเท่านั้น แต่ต้องอาศัยความร่วมมือประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานเกษตร ทั้งนี้เพื่อเป็นการระดมสติปัญญา ความรู้ ความคิด และทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

10) โครงการที่ดีต้องมีการกำหนดวิธีการประเมินผลไว้ด้วย

การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ในกระบวนการวางแผนโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นวางแผนโครงการจนถึงขั้นตอนสุดท้ายของโครงการ วัตถุประสงค์หลักของการประเมินผลก็คือ การปรับปรุงโครงการในระหว่างดำเนินงานและเพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการเมื่อสิ้นสุดโครงการ ดังนั้นในการเขียนโครงการควรมีการกำหนดวิธีการประเมินผลไว้ด้วย

ข้อมูลเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการวางแผนโครงการ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาจัดทำโครงการ อาจเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมเองหรือข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลที่มีอยู่แล้วหรือข้อมูลทุติยภูมิ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความต้องการของเกษตรกร ซึ่งอาจจะเก็บรวบรวมมาจากการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และรวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ มีองค์ประกอบที่เกี่ยวกับชุมชนและตัวเกษตรกรในชุมชนดังนี้คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
2. สภาพทางภูมิศาสตร์ (สถานที่ตั้งของชุมชน อาณาเขตติดต่อใกล้เคียง)
3. ความสัมพันธ์กับภายนอกชุมชน (ทางเศรษฐกิจ สังคม)
4. ข้อมูลเกี่ยวกับประชากร (จำนวนครัวเรือน การศึกษา อาชีพ ฯลฯ)

5. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ (อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ผลิตการจำหน่าย และการตลาด พื้นที่ทำการเกษตร แหล่งน้ำ ฯลฯ)
6. ข้อมูลการผลิตพืช (ชนิดของพืชที่ปลูก ผลผลิตต่อไร่ การใช้ปัจจัยต่าง ๆ ในการผลิตพืช ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการปลูกพืช)
7. สภาพการถือครองที่ดินของเกษตรกร
8. การตลาด การเก็บรักษาและการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร
9. การคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร
10. สถาบันที่มีอยู่ในชุมชน (กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ฯลฯ)
11. กิจกรรมทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม
12. อุตสาหกรรมภายในครัวเรือน
13. โครงการต่าง ๆ ที่เคยทำมาแล้ว ตลอดจนการเข้ามาให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานรัฐและเอกชน

วัตถุประสงค์การสอนหรือให้ความรู้แก่เกษตรกร

การสอนในแต่ละเรื่องแต่ละวิชา เป็นกระบวนการที่มุ่งแนะนำผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ประสงค์ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ (Desirable changes) ในตัวผู้เรียน ดังนั้นวัตถุประสงค์การสอน (Teaching objective) จึงเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นเรื่องสำคัญ

การศึกษา คือการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมโดยเฉพาะในด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และทัศนคติ (Attitudes) ของบุคคล หมายความว่า หลังจากที่สอนไปแล้ว ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ยังไม่รู้ หรือเพิ่มระดับความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติที่ไม่ดีก็ต้องดีขึ้น สิ่งใดที่คิดไม่เป็น ทำไม่เป็น เมื่อเรียนไปแล้วต้องสามารถคิดได้ ทำได้ หรือมีทักษะหรือความชำนาญในงานภาคปฏิบัติต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งสามอย่างนี้ต้องไปด้วยกันในการให้การศึกษา แต่จะเน้นด้านใดโดยเฉพาะขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานของผู้เรียน และการกำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละเรื่อง แต่ละวิชา จุดหมายปลายทางของการสอนนั้นมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด และสามารถทำได้ในทุก ๆ สิ่งที่เรียน

การเขียนข้อเสนอโครงการส่งเสริมการเกษตร

ในการเขียนข้อเสนอโครงการ (Project proposal) ส่งเสริมการเกษตรในลักษณะของการเขียนโครงการแบบดั้งเดิม (Conventional Method) มีดังนี้

1. บทนำ
  - 1.1 หลักการและเหตุผล
  - 1.2 สภาพทั่วไปของพื้นที่เป้าหมาย
  - 1.3 ปัญหา ความจำเป็น และทรัพยากรของพื้นที่เป้าหมาย
  - 1.4 กลุ่มประชากรเป้าหมาย
2. วัตถุประสงค์
  - 2.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป
  - 2.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

3. แผนปฏิบัติงาน
  - 3.1 ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ
  - 3.2 ตารางการปฏิบัติงานตามโครงการ
  - 3.3 ระยะต่าง ๆ ของโครงการ
  - 3.4 กลยุทธ์หรือแนวทางการส่งเสริม
  - 3.5 แนวทางแก้ไขปัญหานั้นนำมาจัดทำโครงการอื่นๆ หรือข้อเสนอแนะ
  - 3.6 การจัดองค์กรดำเนินงานโครงการ
  - 3.7 ผู้ร่วมงานในโครงการ
  - 3.8 ความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ
4. ประเมินการงบประมาณ
  - 4.1 การกระจายงบประมาณในส่วนต่าง ๆ ของโครงการ
  - 4.2 แหล่งของงบประมาณ
5. การประเมินผลและติดตามผล
  - 5.1 ประเด็นที่จะประเมินผล
  - 5.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จ
  - 5.3 แหล่งข้อมูล
  - 5.4 แนวทางการรายงานผลและการนำผลการประเมินผลไปใช้ประโยชน์

**ผลการดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร
โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2557**

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกษตรกร **เข้าใจ-เข้าถึง** องค์ความรู้ในการนำไปปรับใช้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืช
2. เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของภาครัฐได้ **เข้าใจ-เข้าถึง** ถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ในการผลิตพืชให้ได้คุณภาพและเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

เป้าหมาย : เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านยางพารา 600 ราย ไม้ผลเศรษฐกิจ 200 ราย ปาล์มน้ำมัน 300 ราย ระบบเกษตรผสมผสาน 100 ราย การผลิตพืชท้องถิ่นและพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ 175 ราย รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,375 ราย

วิธีการจัดฝึกอบรม

ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ซักถามและตอบปัญหา ประเมินผลโดยการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

ผลการดำเนินงาน

กลุ่มวิชาการ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดสงขลา (ตารางที่ 1)

1. โครงการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตยางพารา เป้าหมาย 600 ราย มีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 609 ราย จำนวนผู้อบรมที่ได้คะแนนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 70% ขึ้นไป จำนวน 593 ราย คิดเป็น 97.37 เปอร์เซ็นต์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด ซึ่งได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกร จำนวน 2 หลักสูตร ได้แก่

1.1 ดำเนินการฝึกอบรม หลักสูตร “การผลิตยางก้อนถ้วยและยางเครพคุณภาพดี” ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ เกษตรกรเป้าหมาย 300 ราย ได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ ต.สะบ้าย้อย อ.สะบ้าย้อย มีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 110 คน ต.เทพา อ.เทพา จำนวน 94 คน และ ต.บ้านนา อ.จะนะ จำนวน 105 คน ซึ่งมีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 309 ราย จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตยางก้อนถ้วยตามคำแนะนำของสถาบันวิจัยยาง การผลิตยางก้อนถ้วยและยางเครพคุณภาพดีเพิ่มขึ้น โดยได้คะแนนก่อนการฝึกอบรมเฉลี่ย 59.22 เปอร์เซ็นต์ และได้คะแนนหลังจากการฝึกอบรมเฉลี่ย 93.33 เปอร์เซ็นต์ และจากจำนวนผู้เข้าอบรมทั้งหมด เกษตรกรที่มีความรู้เพิ่มขึ้นและได้คะแนนหลังการฝึกอบรมมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ มีจำนวน 302 ราย คิดเป็น 97.73 เปอร์เซ็นต์

1.2 ดำเนินการฝึกอบรม หลักสูตร “การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา” เกษตรกรเป้าหมาย 300 ราย ได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ ต.บ้านนา อ.จะนะ จำนวน 85 ราย ต.สะบ้าย้อย อ.สะบ้าย้อย จำนวน 107 ราย และ ต.ฉาง อ.นาทวี จำนวน 108 ราย ซึ่งมีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 300 ราย จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา ในด้านการดูแลรักษา การลดต้นทุนการผลิต การจัดการโรค และการเพิ่มรายได้ในสวนยางพาราเพิ่มขึ้นโดยได้คะแนนก่อนการฝึกอบรมเฉลี่ย 58.40 เปอร์เซนต์ และได้คะแนนหลังจากการฝึกอบรมเฉลี่ย 94.30 เปอร์เซนต์ และจากจำนวนผู้เข้าอบรมทั้งหมด เกษตรกรที่มีความรู้เพิ่มขึ้นและได้คะแนนหลังการฝึกอบรมมากกว่า 70 เปอร์เซนต์ มีจำนวน 291 ราย คิดเป็น 97 เปอร์เซนต์

2. โครงการพัฒนาศักยภาพการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ

ดำเนินการฝึกอบรม หลักสูตร “การป้องกันกำจัดศัตรูไม้ผลที่สำคัญทางเศรษฐกิจ” เกษตรกรเป้าหมาย 200 ราย ได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่ 2 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ ต.สะบ้าย้อย อ.สะบ้าย้อย จำนวน 95 ราย และ ต.บ้านนา อ.จะนะ จำนวน 105 ราย ซึ่งมีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 200 ราย จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืชที่สำคัญทางเศรษฐกิจ การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูไม้ผลที่สำคัญทางเศรษฐกิจ โรคพืชที่สำคัญทางเศรษฐกิจ และการป้องกันกำจัดโรคไม้ผลที่สำคัญทางเศรษฐกิจ เพิ่มขึ้นโดยได้คะแนนก่อนการฝึกอบรมเฉลี่ย 58.30 เปอร์เซนต์ และได้คะแนนหลังจากการ

ฝึกอบรมเฉลี่ย 94.25 เปอร์เซ็นต์ จากจำนวนผู้เข้าอบรมทั้งหมด เกษตรกรที่มีความรู้เพิ่มขึ้นและได้คะแนนหลังการฝึกอบรมมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ มีจำนวน 195 ราย คิดเป็น 97.50 เปอร์เซ็นต์

3. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมัน

ดำเนินการฝึกอบรม หลักสูตร “การจัดการสวนปาล์มน้ำมันเพื่อเพิ่มคุณภาพและลดต้นทุนการผลิต” เกษตรกรเป้าหมาย 300 ราย ได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ ต.สะทอน อ.นาทวี จำนวน 104 คน ต.บ้านนา อ.จะนะ จำนวน 99 คน และ ต.เทพา อ.เทพา จำนวน 97 คน มีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 300 ราย จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกพันธุ์ปาล์ม น้ำมัน การเตรียมพื้นที่ปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการเพิ่มคุณภาพและลดต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น โดยได้คะแนนก่อนการฝึกอบรมเฉลี่ย 54.50 เปอร์เซ็นต์ และได้คะแนนหลังจากการฝึกอบรมเฉลี่ย 92.67 เปอร์เซ็นต์ จากจำนวนผู้เข้าอบรมทั้งหมด เกษตรกรที่มีความรู้เพิ่มขึ้นและได้คะแนนหลังการฝึกอบรมมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ มีจำนวน 291 ราย คิดเป็น 97 เปอร์เซ็นต์

4. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชท้องถิ่นและพืชเศรษฐกิจอื่นๆ

ดำเนินการฝึกอบรม หลักสูตร “การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตผักเศรษฐกิจ” เกษตรกรเป้าหมาย 175 ราย ได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่ 2 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ ต.ประจักษ์ อ.นาทวี จำนวน 98 ราย และ ต.ปากบาง อ.เทพา จำนวน 93 ราย มีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 191 ราย จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตผักเศรษฐกิจ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพริก พืชผักตระกูลกะหล่ำ และการผลิตแตงโมที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพิ่มขึ้นโดยได้คะแนนก่อนการฝึกอบรมเฉลี่ย 57.64 เปอร์เซ็นต์ และได้คะแนนหลังจากการฝึกอบรมเฉลี่ย 95.08 เปอร์เซ็นต์ จากจำนวนผู้เข้าอบรมทั้งหมด เกษตรกรที่มีความรู้เพิ่มขึ้นและได้คะแนนหลังการฝึกอบรมมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ มีจำนวน 187 ราย คิดเป็น 97.91 เปอร์เซ็นต์

5. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบเกษตรผสมผสาน

ดำเนินการฝึกอบรม หลักสูตร “การปลูกพืชตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” เกษตรกรเป้าหมาย 100 ราย ได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่ ต.บ้านนา อ.จะนะ จ.สงขลา มีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 103 ราย จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักแนวคิดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบการปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมเพิ่มขึ้น โดยได้คะแนนก่อนการฝึกอบรมเฉลี่ย 51.26 เปอร์เซ็นต์ และได้คะแนนหลังจากการฝึกอบรมเฉลี่ย 94.17 เปอร์เซ็นต์ จากจำนวนผู้เข้าอบรมทั้งหมด เกษตรกรที่มีความรู้เพิ่มขึ้นและได้คะแนนหลังการฝึกอบรมมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ มีจำนวน 100 ราย คิดเป็น 97.09 เปอร์เซ็นต์

สรุปการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา เกษตรกรเป้าหมาย 1,375 ราย เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านยางพารา 609 ราย พัฒนาศักยภาพการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ 200 ราย เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์ม น้ำมัน 300 ราย เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบเกษตรผสมผสาน 103 ราย เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชท้องถิ่นและพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ 191 ราย รวมทั้งหมด จำนวน 1,403 ราย คิดเป็น 102.04 เปอร์เซ็นต์ จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่าจำนวนผู้อบรมที่ได้คะแนนเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ 70% ขึ้นไป จำนวน 1,366 ราย คิดเป็น 97.36 เปอร์เซ็นต์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินงาน กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรในพื้นที่
จังหวัดสงขลา ปี 2557

โครงการ	แผน (ราย)	ผล (ราย)	คะแนน ก่อน อบรม (%)	คะแนน หลัง อบรม (%)	จำนวนผู้อบรมที่ได้ คะแนนเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ 70% ขึ้นไป	
					ราย	%
1. พัฒนาเทคโนโลยีการผลิต	100	110	57.55	96.18	107	97.27
ยางพารา	100	94	56.06	94.26	92	97.87
	100	105	63.81	89.52	103	98.10
	100	85	58.47	94.71	83	97.65
	100	107	57.48	93.46	104	97.20
	100	108	59.26	94.81	104	96.30
รวม	600	609	58.82	93.81	593	97.37
2. พัฒนาศักยภาพการผลิตไม้ผล	100	95	59.37	95.58	93	97.89
เศรษฐกิจให้มคุณภาพ	100	105	57.33	93.05	102	97.14
รวม	200	200	58.30	94.25	195	97.50
3. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต	100	104	49.81	92.79	100	96.15
ปาล์มน้ำมัน	100	99	59.09	94.85	96	96.97
	100	97	54.85	90.31	95	97.94
รวม	300	300	54.50	92.67	291	97.00
4. เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ	100	103	51.26	94.17	100	97.09
ระบบเกษตรผสมผสาน						
5. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต	90	98	56.43	95.20	96	97.96
พืชท้องถิ่นและพืชเศรษฐกิจอื่นๆ	85	93	58.92	94.95	91	97.85
รวม	175	191	57.64	95.08	187	97.91
รวมทั้งสิ้น	1,375	1,403	57.11	93.83	1,366	97.36

ผลการดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2558

เป้าหมาย : เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ 200 ราย การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมัน 300 ราย การผลิตเห็ดเสริมรายได้ 300 ราย และการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบเกษตรผสมผสาน 100 ราย รวมทั้งสิ้น จำนวน 900 ราย

วิธีการจัดฝึกอบรม

ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ซักถามและตอบปัญหา ประเมินผลโดยการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

ผลการดำเนินงาน

กลุ่มวิชาการ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดสงขลา (ตารางที่ 2)

1. โครงการพัฒนาศักยภาพการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ

ดำเนินการฝึกอบรม หลักสูตรการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเปลือกมังคุด เกษตรกรเป้าหมาย 200 ราย ได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกร 2 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ ต.ท่าประดู่ อ.นาทวี จำนวน 121 ราย และ ต.น้ำขาว อ.จะนะ จำนวน 105 ราย ซึ่งมีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 226 ราย จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแปรรูปเปลือกมังคุด ได้แก่ ครีมสมุนไพรรักษาจากเปลือกมังคุด สบู่ก้อน ซีฟิ่งสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง การทำน้ำยาสระผมจากเปลือกมังคุด โลชั่นมังคุด สบู่เหลว และสมุนไพรรักษาหน้า จำนวนผู้อบรมที่ได้คะแนนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 70% ขึ้นไป จำนวน 220 ราย คิดเป็น 97.35 เปอร์เซ็นต์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด

2. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมัน

ดำเนินการฝึกอบรม หลักสูตรการจัดการปุ๋ยปาล์มน้ำมันและการดูแลรักษา เกษตรกรเป้าหมาย 300 ราย ได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกร 3 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ ต.เทพา อ.เทพา จำนวน 66 ราย ต.นาหมอศรี อ.นาทวี จำนวน 93 ราย และ ต.น้ำขาว อ.จะนะ จำนวน 166 ราย มีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 325 ราย จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมพบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการปุ๋ยปาล์มน้ำมันก่อนและหลังการให้ผลผลิต การเตรียมพื้นที่ปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว จำนวนผู้อบรมที่ได้คะแนนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 70% ขึ้นไป จำนวน 317 ราย คิดเป็น 97.54 เปอร์เซ็นต์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด

3. โครงการผลิตเห็ดเสริมรายได้

ดำเนินการฝึกอบรม หลักสูตรการเพาะเห็ดสกุลนางรม เกษตรกรเป้าหมาย 300 ราย ได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกร 3 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ ต.บ้านใหม่ อ.นาทวี จำนวน 79 ราย ต.สะบ้าย้อย อ.สะบ้าย้อย จำนวน 143 ราย และ ต.บ้านนา อ.จะนะ จำนวน 148 ราย มีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 370 ราย จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเห็ด การเพาะเห็ดสกุลนางรม โรคและแมลงศัตรูเห็ด และการจัดการ จำนวนผู้อบรมที่ได้คะแนนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 70% ขึ้นไป จำนวน 361 ราย คิดเป็น 97.57 เปอร์เซ็นต์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด

4. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบเกษตรผสมผสาน

ดำเนินการฝึกอบรม หลักสูตรการทำกรเกษตรผสมผสานให้มีรายได้ต่อเนื่อง เกษตรกรเป้าหมาย 100 ราย ได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกร 2 อำเภอของจังหวัดสงขลา ต.เกาะสะบ้า อ.เทพา จ.สงขลา มีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 45 ราย และ ต.ท่าประดู่ อ.นาทวี จ.สงขลา จำนวน 61 ราย มีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 106 ราย จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการ

ฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการทำเกษตรแบบผสมผสาน โรค และแมลงที่สำคัญ รูปแบบการทำเกษตรแบบผสมผสานให้เหมาะสมกับพื้นที่ การทำเกษตรแบบผสมผสานให้มีรายได้ต่อเนื่องตลอดปี จำนวนผู้อบรมที่ได้คะแนนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 70% ขึ้นไป จำนวน 100 ราย คิดเป็น 97.09 เปอร์เซนต์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด

สรุปการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา เกษตรกรเป้าหมาย 900 รายเกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการผลิตไม้ผล เศรษฐกิจให้มีคุณภาพ 226 ราย การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมัน 325 ราย การผลิตเห็ด เสริมรายได้ 370 ราย และการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบเกษตรผสมผสาน 106 ราย รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,027 ราย จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่าจำนวนผู้อบรมที่ได้คะแนนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 70% ขึ้นไป จำนวน 1,002 ราย คิดเป็น 97.57 เปอร์เซนต์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด

ตารางที่ 2 ผลการดำเนินงาน กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดสงขลา ปี 2558

โครงการ	แผน (ราย)	ผล (ราย)	คะแนน ก่อน อบรม (%)	คะแนน หลัง อบรม (%)	จำนวนผู้อบรมที่ได้ คะแนนเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ 70% ขึ้นไป	
					ราย	%
1. พัฒนาศักยภาพการผลิตไม้ผล	100	121	49.59	93.64	118	97.52
เศรษฐกิจให้มีคุณภาพ	100	105	51.90	93.90	102	97.14
รวม	200	226	50.66	93.76	220	97.35
2. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต	70	66	54.85	95.61	65	98.48

ปาล์มน้ำมัน	100	93	54.09	94.41	91	97.85
	130	166	55.90	95.36	161	96.99
รวม	300	325	55.17	95.14	317	97.54
3. การผลิตเห็ดเสริมรายได้	80	79	49.37	94.56	78	98.73
	110	143	49.93	94.34	139	97.20
	110	148	50.88	95.20	144	97.30
รวม	300	370	50.19	94.73	361	97.57
4. การเพิ่มประสิทธิภาพการ	45	45	52.67	95.11	44	97.78
จัดการระบบเกษตรผสมผสาน	55	61	52.95	93.29	60	98.36
รวม	100	106	52.83	94.06	104	98.11
รวมทั้งสิ้น	900	1,027	52.14	94.58	1,002	97.57

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มวิชาการ. 2557. รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2557. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 8 จังหวัดสงขลา

กลุ่มวิชาการ. 2558. รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2558. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 8 จังหวัดสงขลา

หลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ. มมป. เข้าถึงได้จาก www.treconwebsite.com/royalprojects/index.php?option=com. สำนักประสานการปฏิบัติงานสนองพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2557).

เอกสารประกอบการฝึกอบรม. มมป. วิชาการวางแผนโครงการส่งเสริมการเกษตร. เข้าถึงได้จาก mis.agri.cmu.ac.th/download/publication/3304_file.doc. (เข้าถึงเมื่อ 19 มิถุนายน 2557).